

תלמוד תורה

נתיבות שלמה

על שם מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל
קצנלבונג 25 הר נוף ירושלים
טל. 0528660 ת.ד. 43225

לעילוי נשמת אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת הרב ישראל שלום ע"ה
נלב"ע יד סיון תשע"א

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש
בפרשת השבוע ובענייני דיומא

בעריכת ישראל שלום דבורץ
ר"מ במכינה לישי"ק שע"י ת"ת "נתיבות שלמה" הר נוף

שנה עשירית
גליון תפ"ז - 487

פרשת שופטים תשע"ז

מֵאֲמָרֵי יִשְׂרָאֵל

לפיכך אחרי שה' נתן לך את תורתו, אתה - אינך זקוק לגילויים
נוספים מן השמים, לא על הטמון בחיק העתיד ולא על המעשה
שתעשה או תחדל מעשות.

לא רק שאין אתה זקוק למעוננים ולקוסמים ככל הגויים, אלא
אין אתה זקוק גם לתחליף טהור יותר במקומם.

ואם תשאל, הרי נאמר בהמשך: **נְבִיא מִקֶּרְבְּךָ וְגו'**, ואם כדברינו, מה
צורך לנו בנביאים?

אכן, על פי מה שאמרנו ברור כי - **תכלית הנביאים איננה למלא
בישראל את מקום המעוננים והקוסמים של הגויים**, שהרי עצם
הצורך בתכלית זו כבר נשלל במאמר הכתוב **תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה'**
אֱלֹהֶיךָ (ראה רש"י).

כאמור, חיינו, כל מעשינו ומחדלינו, כבר הוסדרו במלואם על ידי
התורה ועל ידי המורים והשופטים שנקבעו בידי ה'.

זאת עלינו לדעת ולהבין - **הנביא לא נשלח כדי שישאל
ממנו עצה על מעשינו או כדי שנבקש ממנו גילוי
נסתרות**; הוא לא בא לספק את רצון האדם להשיג
ידיעה שנמנעה ממנו.

ה' לא שלח את נביאו כדי שישמע מפיו מה שאנחנו
רוצים לדעת, אלא הנביא נשלח כדי לומר לנו את מה
שה' רוצה שנדענו.

הנביא איננו שלוחנו אלא הוא שליח ה', ולא נאמר
בפסוק שלנו **"אותו תשאלון"** אלא **אָלֵינוּ תִשְׁמָעוּן**.

ה' משתמש בנביא לצורך הגשמת מטרותיו בנו, ולא כאיזה כלי
לשם התרת ספקותיו של האדם.

גם **רבינו הנצי"ב בהעמק דבר** כותב שהנביא בישראל מיועד להביא
את דבר ה' אל הכלל, ואם יבוא משהו אל הנביא לשאול ממנו דבר
פרטי, הנביא לא אמור לדעת את הדבר, אלא אם כן ירצה הקב"ה
שידע הנביא את הידיעה הזאת.

ככלל, כל החקירה והבדיקה אחר עתיד להיות נוגדת את האמונה
והבטחון בבורא עולם.

יש אך מקרה אחד שבו מותר גם ליחיד, לדעת הנצי"ב ללכת לדרוש
את העתידות גם בדרכים של אוב וידעוני, וזה במקרה של פיקוח נפש,
ובזה מתבאר מה ששאל המלך שאל בבעלת אוב.

אבל בלא פיקוח נפש, אסור לאיש הישראלי לבקש לדעת את
העתידות, אם זה בדרך איסור כאוב וידעוני ושאר כוחות הטומאה,
ואם זה בדרך של נבואה, שבזה אם הקב"ה לא ירצה שידע, לא תועיל
לו הדרישה כלל, כי אין הנביא מצד עצמו בעל ידיעה.

כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים
ישמעו ואתה לא כן נתן לך יי אֱלֹהֶיךָ (דברים י"ד)

רבי שמשון רפאל הירש במאמר אמוני נוקב מתאר את אחד
ההבדלים היסודיים בין ישראל לעמים ומאיר באור יקרות את מעלת
היהודי ודרך החיים הנגזרת והנדרשת מלימוד התורה וקיום המצוות.

לגוים, חסרה הבקרה הפנימית של מעשיהם והבטחון בה' האל
היחיד; אבדה להם המשענת הפנימית וההצלחה היא להם חזות הכל.
כדי לספק את תאוותם או כדי להשיג כבוד, הם זקוקים להצלחה,
וברודפם אחרי ההצלחה הם חשים שהם חסרי אונים ותלויים
במקורות של העולם החיצוני שאין להם שליטה עליו.

ואותו עולם שהם תלויים בו איננו משתתף בצער האדם
ובשמחתו, ואין לו הבנה למה שמסעיר את לב האדם.
באלף חידות שאין להן פתרון הוא מביט באדם, כולו אומר סוד.

כספר חתום הוא עומד לנגד האדם, ואף על פי כן רוצה
האדם לקבל ממנו רמז מראש אם עתיד הוא להתייחס
באהדה או באיבה למשאלות האדם ולבקשותיו.
האדם שרוחו איננה יודעת את ה' ונפשו איננה מודה
בחובותיה - מאז ומתמיד הוא נצמד לאילוליות גסה או
מעודנות.

הגויים האלה שומעים אל - מעוננים ואל -
קוסמים, ועל פיהם הם מכוונים את חיי היחיד והכלל;
אבל **אתה לא כן נתן לך ה' אֱלֹהֶיךָ!** ה' התקרב אליך
והתקשר אתך כמנהיג גורלך וכמדריך מעשיך, ולצורך עיצוב חיי
הפרט והכלל כבר נתן לך את תורתו בכתב ובעל פה, ובכך כבר
העניק לך את כל הדרוש לך כדי למלא בהצלחה את תפקיד חייך.
הוא מעצב את עתידך, ועם מתן תורתו כבר הפקיד בידך את התנאים
שעתידך תלוי בהם לטוב או למוטב.

תורת ה' היא בידך ועליך לדלות את ביאורה מתוך המסורת הלאומית
החיה.

ללמוד, ללמד ולקיים את התורה הזאת - זה כל תפקיד חייך.
כדי להכיר ולמלא את התפקיד הזה אין צורך בהבנה על - טבעית,
על - אנושית; לשם כך אין אתה זקוק לראות את העולם שלמעלה מן
החושים, המכוסה מעין האדם.

כי התורה נמסרה לשכל הבריאי, הצלול, המכיר בבהירות, המסיק
מסקנות והדן בתבונה, בכל דרישותיה היא פונה רק אל השכל.
עליה נאמר: **לא בשמים הוא** (הללך ל, יב), ואפילו נבואת נביא אין לה

משקל בלימוד התורה ובהכרעת ספקותיה (השוה בבא מציעא נט).

לשם מה
יהוצו צריק
נביא?

בֵּית יִשְׂרָאֵל

הבדל בין ישראל לעמים

כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מַעֲנֵנִים וְאֶל קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נִתָּן לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ (דברים יח, יד)

הפסוק מתאר הבדל מציאותי בין ישראל לעמים בענין הדרשה אל מעוננים וקוסמים. מפרשים רש"י והחזקוני כי הגויים הללו על כרחם צריכים להיות שומעים אל מעננים ואל קסמים לפי שאין הקדוש ברוך הוא מדבר עמם ואינו משרה שכינתו עליהם. אבל אתה ישראל לא כן, אינך צריך למעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים.

הקדוש רבי אנשלמה אשתרוק כתב לבאר ההבדל כי הגויים נמסרו למערכת [השמש והמזלות], על כן יצדקו בהם המעוננים והקוסמים, אבל אתה - ישראל, תחת שמירתו והשגחתו הפרטית של הקב"ה, כנאמר בפרשת האזינו **כִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ**... ה' בְּיָדוֹ יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַח (להלן לב, ט, יב), וכאשר ישראל עושים רצונו של מקום אין שליטה לכוכבים ומזלות בהם, על כן לא יצדקו כלפיהם המעוננים והקוסמים. וכן על דרך זה כתב **הספורנו** וזה לשונו: וְאַתָּה לֹא כֵן נִתָּן לָךְ - שלא יתאמתו בך דברי המעוננים והקוסמים כאמרם (שבת קנו.) אין מזל לישראל.

הממשות של מעוננים וקוסמים

אֶל מַעֲנֵנִים וְאֶל קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן בדיבור הקודם ראינו שהראשונים (רש"י, החזקוני, רא"א והספורנו) מבארים שכלפי הגויים יש ממשות וידיעה על ידי המעוננים והקוסמים, רק לישראל אינם כלום ולא יועילו להם.

רבינו בחיי כותב כי אכן יש במעשה העינון והקיסוס ממשות ויש בהם יכולת לדעת עתידות, ומבאר בקצרה מהיכן שואבים הללו את הכוחות לכך, וזה מלשונו:

ומפני שהקב"ה הפליא לעשות בבריאת עולמו על שלשה חלקים: תחתיים, שניים, ושלישים, וברא את האדם מורכב משותף מכלם, רצה למסור בידו חכמה שידע עתידות מכל החלקים, מן העולם השפל, הוא עולם היסודות, העופות והשדים שמהם ידע האדם עתידות.

מן העולם האמצעי, הם החושים [בכוכבים]. מן העולם העליון, הנביאים, כי נבואת כל נביא זולתי משה אינה אלא על ידי מלאך.

וממשיך רבינו ומבאר ההבדלים בין החכמות לנבואה. עתידות החוזה היא מסופקת, ואין צריך לומר עתידות העוף והשד, אבל עתידות הנביא עתידה ודאית, היא המעלה הגדולה שבכל החלקים.

אחר שאנו יודעים את ההבדל, מתבאר מדוע ישראל מצווים שלא לקבל הידיעות מהם, כי מפני שיש לישראל נביאים אין להם לדרוש בעד החיים דרך המתים [עיקר פעולות המעוננים והקוסמים הם דרך המתים].

מובן אם כן מדוע לא לדרוש אל כוחות המתים, אך מדוע לא לשמוע אל החושים?

על כן ממשיך רבינו ומבאר כי הידיעה מהכח השפל, היא מוכחשת מהכח היותר מעולה ממנו, הכח השפל שיגיד את העתידות יכול להיות מוכחש מהכח שלמעלה הימנו - כח החושים.

גם כח החושים מוכחש מכח הנבואה, שכן הכוכבים והמזלות יכולים לחזות טוב או רע, אבל הכח שלמעלה ממנו, הכח העליון שממנו מושפע הכל, יכול לשנות את המציאות שידועה מהכוכבים והמזלות.

אבל הנבואה שהנביא מתנבא מאת ה' לא תחזור לעולם ולא תשתנה אם היא נבואת טובה, אמנם אם היא נבואה רעה, נתן הבורא כח ביד האדם לחזור בתשובה ולתקן, והוא חסד מיוחד.

אשר על כן מובן מדוע אין תועלת לקבל הידיעות משתי הכוחות השפלים אלא רק לדרוש אל ה'.

צִדְקָה יִשְׂרָאֵל

תשובה וחוכה לאמונת הנוצרים ימ"ש

נְבִיא מִקְרֶבְךָ מֵאַחֶיךָ כְּמֹנִי (דברים יח, טו)

הנוצרים ימ"ש השתמשו בפסוק זה לאמת את המצאתו של אותו האיש ימש"ו לחדש את הדת בשנית, והסבירו שהוא הנביא שמדובר בפסוק זה שיחדש את הדת ביום מן הימים. עפר לפומייהו. בתקופת רבותינו הראשונים רבו הויכוחים עימם ואף שרבותינו נצחום והוכיחו את שקריהם, לא נותרו הרבה מההוכחות שהוכיחו הראשונים, כי הצנזורים מחקו והשמיטו את הדברים כי לא רצו להודות באמת, שאנשי שקר היו.

לפליטה נותרו דבריו של **רבינו חיים פלטיאל** על פסוק זה, בהם הוא דוחה את הבליהם של הפוקרים וגם מלמדנו ביאור עיקר מעיקרי האמונה.

הכתוב מעיד **שנלא קם נביא עוד בישראל כמשה** (להלן לד, טו), באו הפוקרים ואמרו שבאומות כן יכול לקום, וצריכים לשמוע לו, על כן אמר כאן הכתוב **נְבִיא מִקְרֶבְךָ מֵאַחֶיךָ כְּמֹנִי** הרי מעיד הפסוק כי דווקא שיהיה מישראל אליו תשמע.

ועוד הרי הזהיר הכתוב כי אם יקום נביא אשר ידבר סָכָה על יְיָ אֱלֹהֶיכֶם (דברים יג, טו), יומת, ומה הוא סרה, שהוא סר מדבריו.

הוכחה נוספת, הרי אם מה שאמר הנביא לא מתקיים צריכים להמיתו, ככתוב **יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְיָ וְלֹא יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֵא** (דברים יח, כב וראה בפסוק כ), ואותו האיש ימש"ו אמר שבא לכפר עון אדם וחוה, והרי ברור לכולנו ששיקר, כי כל הקללות עדיין ישנן, מיתה ואשה בצער יולדת וקוף ודרדר ובזעת אף לחם.

עוד הוכחה כותב רבינו, ובה הוא משלח דקירת חרב כואבת בפוקרים, כידוע לא היה מידוע מי היה אביו של אותו האיש ימש"ו, רק אמו היתה ידועה והיא זינתה תחת בעלה (עי' סוף גיטין), הנוצרים בטוחים בטפשותם כי הוא נולד רק מאמא ולא גם מאבא... עליו אמרה התורה **כִּי יִסִּיתָךְ אַחֶיךָ בֶּן אִמֶּךָ** (לעיל יג, ז), מדוע מזכירה התורה רק **בֶּן אִמֶּךָ** ולא **בֶּן אֲבִיךָ**? הרי זו תשובה לשיטת הנוצרים הפוקרים, הרי לא מצאנו מעולם ילוד אשה שאין לו אב, רק אותו האיש ימש"ו - כמובן לשיטתם, ועליו מצוה התורה **כִּי הָרַג תִּהְרַגְנוּ** (לעיל יג, ט).

הוכחה אחרונה וגם בה הוא משלח דקירה חריפה לשיטת הנוצרים ימ"ש, הרי הכתוב מדבר כאן שה' ישלח נביא, נביא הוא בן אדם, לא יותר מכך, ואילו לשיטת הנוצרים, אותו האיש ימש"ו עשה את עצמו אלוה, ברור אם כן שאין הוא הנביא המדובר כאן...